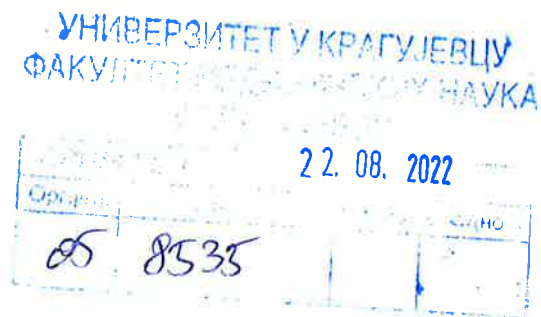

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА
НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

1. Одлука Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу

На седници Већа за медицинске науке Универзитета у Крагујевцу, одржаној 10.06.2022. године, одлуком број IV-03-395/31, формирана је Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом „Ставови ученика, родитеља и професора разредне наставе према инклузивном образовању“ кандидата Јасмине Р. Радојловић, у следећем саставу:

1. **Проф. др Владимир Јањић**, редовни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Психијатрија, председник
2. **Доц. др Светлана Радевић**, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина, члан
3. **Доц. др Немања Ранчић**, доцент Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду за ужу научну област Фармакологија, члан

Комисија је прегледала и проучила докторску дисертацију кандидата Јасмине Р. Радојловић и подноси Наставно – научном већу следећи

2. Извештај комисије о оцени научне заснованости теме докторске дисертације

2.1. Опис докторске дисертације

У поглављу Увод дата су уводна разматрања која се односе на специфичности инклузивног образовања. Циљеви и хипотезе истраживања јасно су изложени и дефинисани у складу са одобреним приликом пријаве тезе. Главни циљ истраживања био је испитивање ставова ученика, родитеља и професора разредне наставе према инклузивном образовању. Методологија истраживања је детаљно и прецизно формулисана и подударна се са одобреним приликом пријаве тезе. Истраживање је спроведено у три основне школе (ОШ „Јосиф Панчић“, ОШ „Драгојло Дудић“, ОШ „Бранко Ћопић“) на територији Београда, као и у Заводу за психофизиолоше поремећаје и говорну патологију „др Цветко Брајовић“ Београд, након добијања сагласности директора основних школа и Етичког одбора Завода за психофизиолоше поремећаје и говорну патологију „др Цветко Брајовић“ Београд. Истраживање је обављено у школској 2021/2022. години, а за компарацију резултата је коришћено истраживање спроведено у школској 2017/2018. години. Узорак су чинили професори разредне наставе, родитељи ученика типичног развоја, ученици типичног развоја нижих разреда основне школе (узраста 7-11 година) и родитељи деце са тешкоћама у развоју чија су деца узраста 7-11 година и на третману су у Заводу за психофизиолоше поремећаје и говорну патологију „др Цветко Брајовић“ у Београду. Испитаници су пре почетка истраживања били упознати са циљем и процедуром истраживања и дали писану сагласност за учешће у студији. Као инструмент истраживања, коришћени су следећи упитници (Упитник за наставнике, Упитник за родитеље и Упитник за ученике). Упитник за наставнике и Упитник за ученике су преузети из Магистарске тезе Студен Рајке која представља део пројекта „Образовање за друштво знања“ Института за Педагошка истраживања у Београду. Упитник за наставнике испитује у којој мери су наставници разредне наставе спремни да прихвате децу са сметњама у развоју, њихова искуства у раду са децом са сметњама у развоју и њихове предлоге који би допринели успешнијем раду са децом са тешкоћама у развоју. Такође упитник садржи и петостепену скала која се састоји од 22 тврдње које се односе на значај појединих психолошко-педагошких мера за успешно реализовање инклузивне наставе

и факторе који могу бити отежавајући за инклузивни процес. Упитник за ученике испитује ставове ученика типичног развоја према деци са сметњама у развоју (спремност да прихвате децу са тешкоћама у развоју, да се друже са њима, да им помогну у току наставе и у ваннаставним активностима). Упитник за родитеље преузет је из докторске дисертације Николић Радмиле и садржи питања која се односе на: а) социоекономски статус породице; б) родитељску заинтересованост за школски успех деце; в) родитељску заинтересованост за помоћ деци у школском учењу; г) родитељску ангажованост у формирању радних навика за учење код деце); д) родитељску подршку деци у упознавању шире околине. Независне варијабле које су мерене у студији су: Социодемографске карактеристике родитеља (пол, структура породице, ниво образовања, материјални статус), Социодемографске карактеристике професора разредне наставе (пол, дужина радног стажа), Социодемографске карактеристике ученика (пол, разред који похађају, успех у школи, наставни план и програм који похађају). Зависне варијабле које су мерене у студији су: Ставови професора разредне наставе према инклузивном образовању (спремност за инклузију, процена услова за инклузију, тешкоће и предности инклузивног образовања, пружање подршке деци и родитељима за инклузивно образовање, значај примена психолошко-педагошких мера за успешно реализовање инклузивне наставе, процена фактора који могу бити отежавајући за инклузивни процес), Ставови родитеља ученика типичног развоја према инклузивном образовању (позитиван, негативан, без става, заинтересованост за школски успех деце, ангажованост у формирању радних навика за учење код деце, ниво подршке коју пружају деци при учењу и социјалној комуникацији), Ставови родитеља ученика са тешкоћама у развоју према инклузивном образовању (позитиван, негативан, без става, заинтересованост за школски успех деце, ангажованост у формирању радних навика за учење код деце, ниво подршке коју пружају деци при учењу и социјалној комуникацији), Ставови ученика типичног развоја према деци са тешкоћама у развоју (позитиван, негативан, без става, spremnost da prihvate decu sa тешкоћама у развоју, да се друже са њима, да им помогну у току наставе и у ваннаставним активностима). Сви статистички прорачуни су урађени помоћу комерцијалног, стандардног програмског пакета SPSS, верзија 18.0. (The Statistical Package for Social Sciences software (SPSS Inc, version 18.0, Chicago, IL)). Резултати

истраживања су показали да професори разредне nastave најчешће сматрају да инклузивно образовање захтева селективан приступ према врсти и тежини развојне патологије, да је то неутуђиво право сваког детета, док поједини сматрају да је то утопија и да у школи не постоје услови за инклузију деце са сметњама у развоју. Ставови ученика у вези са питањима о њиховом односу са децом са тешкоћама у развоју су у високом проценту позитивни. Две трећине се изјаснило да помаже другарима/ другарицама са посебним потребама и мислим да им увек треба помоћи у свему, да се добро осећају када знају да су помогли другару/ другарици са сметњама у развоју и да се лепо друже са другарима/ другарицама са сметњама у развоју, јер су они међусобно равноправни. Сваки други ученик се изјаснио да је више пута пожело да буде најбољи друг/ другарица са једним таквим учеником, да заједно седе и учествују у наставним активностима и да жели да му пружи помоћ у току и изван nastave. Установљена је позитивност ставова родитеља према инклузији, при чему су мајке чешће имале позитиван став према инклузији у односу на очеве. У Дискусији су анализирани добијени резултати и поређени са подацима из литературе у овој области. Коментари добијених резултата су врло детаљно дискутовани, а начин приказивања података чини их прегледним и разумљивим. Литература је адекватна по обиму, садржају и релевантности. На крају рада концизно и прегледно су наведени најзначајнији резултати и у прилогу инструменти коришћени у истраживању.

2.2. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Инклузивно образовање односно укључивање деце са сметњама у развоју у систем образовања захтева мултидисциплинарну стручну подршку и спремност за тимски рад. Да би се створиле могућности да дете са сметњама у развоју оствари своје потребе, неопходно је на што ранијем узрасту укључити га у заједницу и пружити му могућност активног учествовања у свим аспектима друштвеног живота. У развоју успешних инклузивних програма веома важну улогу имају ставови родитеља деце типичног развоја према инклузивном образовању, ставови деце типичног развоја према деци са тешкоћама у развоју, као и ставови наставника за прихватање одговорности према деци са тешкоћама у развоју, остваривање успешне

комуникације, стабилност односа и пружање адекватне подршке родитељима и деци са тешкоћама у развоју. У многим земљама света деца са сметњама у развоју и даље похађају посебне школе и често су потпуно искључена из образовања. Подаци о инклузивном образовању су ограничени. Такође недостају информације о родитељским ставовима за инклузивно образовање и искуствима наставника о укључивању деце са тешкоћама у развоју у инклузивно образовање. Да би се загарантовало несметано укључивање деце са посебним образовним потребама, неопходна су разна истраживања овога типа како би се идентификовали фактори који отежавају инклузивно образовање са циљем да се формулишу стратегије које могу побољшати укључивање деце са интелектуалним и развојним тешкоћама у систем образовања. Развој политика које подржавају такве стратегије могло би побољшати имплементацију. Стручњаци различитих профила би требало да се удруже како би идентификовали практична решења за изазове стварања инклузивног окружења за децу са посебним потребама. Улагање више ресурса и времена за развој и спровођење политика посебног образовања може унапредити успешно инклузивно образовање.

2.3. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Прегледом литературе и увидом у биомедицинске базе података „PubMed“, „Medline“, „KOBSON“, „SCIndeks“ помоћу кључних речи „inclusive education“, „students“, „parents“, „classroom professors“, „attitudes“, комисија констатује да докторска дисертација кандидата Јасмине Р. Радојловић под називом „Ставови ученика, родитеља и професора разредне наставе према инклузивном образовању“, представља резултат оригиналног научног рада.

2.4. Прелед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

А. Лични подаци

Јасмина Р. Радојловић је рођена 1972. године у Београду, где је и завршила основне студије. Дипломирала је 2001. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду, смер Андрагогија. Завршила постдипломске студије на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду, смер

соматопедија и одбранила своју Магистарску тезу под насловом „Породична средина и школски успех ученика са моторичким поремећајима” 2010. године са оценом 10. Године 2017. уписује завршну, трећу годину докторских студија као Магистар дефектолошких на Факултету Медицинских наука Унивезитета у Крагујевцу на катедри Превентивне медицине и спроводи истраживање и рад на Докторској дисертацији. Поседује сертификат из области здравства и комуникације као и сертификат из психоаналитичке психотерапије деце и омладине. Завршила едукацију из исте области у трајању од 2 године. Од 2007. године стално запослена у Високој медицинској школи струковних студија „Милутин Миланковић,, у Београду као асистент, а од 2011. године као предавач за следеће предмете: Здравствена нега у Примарној здравственој заштити, Јавно здравље, Здравствено васпитање, Здравствено законодавство, Основи андрагогије у здравству, Социјална медицина, Методика и организација здравствене неге.

Б. Списак објављених радова

- 1. Radojlovic J, Kilibarda T, Radevic S, Maricic M, Parezanovic Ilic K, Djordjic M, Colovic S, Radmanovic B, Sekulic M, Djordjevic O, Niciforovic J, Simic Vukomanovic I, Janicijevic K and Radovanovic S. Attitudes of Primary School Teachers Toward Inclusive Education. Front Psychol. 2020;13:891930. M21**
- 2. Simović T, Radojlović J, Memić M. Nejednakost u zdravlju na području jedne opštine u Srbiji. Vojnosanit Pregl. 2018;75(6):618-22. M23**
- 3. Radojlović J, Simović T, Nedović G. Poređenje stavova dece tipičnog razvoja prema deci sa smetnjama u razvoju u 2012. i 2017. godini. Engrami. 2019;41(2):6-20. M51**

2.5. Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Спроведено истраживање у потпуности је усклађено са пријављеном темом докторске дисертације. Докторска дисертација Јасмине Р. Радојловић садржи следећа поглавља: Увод, Циљеви и хипотезе, Материјал и метод, Резултати, Дискусија, Закључци, Литература и Прилози. Написана је на 91 страни, са 41 табелом и 26

графикона и 138 цитираних референци. У поглављу Прилози приказани су инструменти истраживања. На основу свега наведеног Комисија сматра да докторска дисертација „Ставови ученика, родитеља и професора разредне наставе“ кандидата Јасмине Р. Радојловић у потпуности задовољава обим и квалитет у односу на пријављену тему.

2.6. Научни резултати докторске дисертације

Најзначајнији резултати истраживања садржани су у следећим закључцима:

1. Професори разредне наставе у највећем проценату 60,9%, сматрају да инклузивно образовање захтева селективан приступ према врсти и тежини развојне патологије, 20,3% сматра да је то неутуђиво право сваког детета, док 18,8% сматра да је то утопија.
2. Готово трећина професора (31,3%) изјавила је да је у досадашњем педагошком раду имала искуства са децом са сметњама у развоју, док је нешто више од половине њих (54,7%) ретко имало ово искуство.
3. Сваки пети професор разредне наставе позитивно се изјаснио да у школи постоје услови за инклузију деце са сметњама у развоју.
4. Као најчешће проблеме које су имали у васпитно-образовном раду са овом категоријом ученика, професори разредне наставе навели су отежано усвајање градива (82,8%) и остваривање емоционалне контроле за 17,2%.
5. Сваки трећи (32,8%) сматра да је инклузија корисна за децу са сметњама у развоју, (29,7%) њих сматра да школе немају услове за инклузивно образовање, док сваки четврти (25,0%) сматра да инклузија није добра.
6. Сваки други професор (56,3%) сматра да би деца са сметњама у развоју била успешнија у савладавању градива у специјалној школи, док њих 43,8% сматра да би била успешнија у редовној школи, али да постоје школе које одговарају материјалних и организационих стандарда најразвијенијих земаља.

7. Посматрано по полу, ставови професора нису показали статистички значајну разлику, док према радном искуству постоје разлике када је реч о ставовима према инклузивном образовању, о потешкоћама у раду са децом са сметњама у развоју и о предностима инклузивног образовања.
8. Сваки други професор разредне наставе сматра да када би код постојале школе које одговарају материјалним и организационим стандардима најразвијенијих земаља, деца са сметњама у развоју би успешније савладала градиво у редовној школи.
9. Редуковање преобимних наставних програма, увођење посебних програма за подстицање развоја деце са сметњама у развоју, прилагођавање наставних садржаја способностима ове деце - индивидуална настава, примена активних, интерактивних и партиципативних метода, мањи број ученика у одељењу, пружање континуиране стручне помоћи наставнику од стране дефектолога, подстицање учешћа свих ученика на часу, развијање разумевања различитости код ученика, организовање семинара за наставнике за рад са децом са сметњама у развоју су фактори које су професори навели да би олакшали инклузивно образовање.
10. Отпор деце типичног развоја према деци са сметњама у развоју исмевање, ругање, игнорисање и слично, отпор родитеља деце типичног развоја према инклузији, недовољна припремљеност наставника за рад са децом са сметњама у развоју, недовољна мотивисаност наставника да прихвате додатне обавезе у раду, постојећи васпитно-образовни систем који је сувише тежак и за осталу децу, недовољна припремљеност школа за прихватање деце са сметњама у развоју, недостатак финансијских средстава да се спроведе темељна реформа школства су фактори које су професори наводили као отежавајуће за инклузивно образовање.
11. Нешто мало испод половине анкетираних ученика се изјаснило да познаје ученике са тешкоћама у развоју. Сваки трећи се изјаснио да је имао добар однос према њему, сваки четврти се изјаснио да се другови из одељења добро односе према таквом ученику, а на питање како се наставници односе према ученику са сметњама у развоју, трећина се изјаснила да је тај однос добар, а 1,2% да га опомињу.

12. Ставови ученика у вези са питањима о њиховом односу са децом са тешкоћама у развоју су у високом проценту позитивни.
13. Установљена је позитивност ставова родитеља према инклузији. Мајке су чешће имале позитиван став према инклузији у односу на очеве.
14. Резултати студије указали су на значајне разлике у школском успеху деце у зависности од структуре, динамике и функционалности породице код деце типичног развоја, али су наведене разлике изостале код породица деце са сметњама у развоју.

2.7. Примењивост резултата у теорији и пракси

Резултати овог истраживања су значајни са аспекта сагледавања и издвајања предиктора који утичу на ставове ученика, родитеља и професора разредне наставе према инклузивном образовању, а могу послужити као основа у креирању програма који ће унапредити инклузивно образовање.

2.8. Начин презентовања резултата научној јавности

Резултати ове докторске дисертације публиковани су као оригинални научни рад у научном часопису категорије M21:

1. Radojlovic J, Kilibarda T, Radevic S, Maricic M, Parezanovic Ilic K, Djordjic M, Colovic S, Radmanovic B, Sekulic M, Djordjevic O, Niciforovic J, Simic Vukomanovic I, Janicijevic K and Radovanovic S. Attitudes of Primary School Teachers Toward Inclusive Education. Front Psychol. 2020;13:891930.

ЗАКЉУЧАК

Комисија за оцену и одбрану завршене докторске дисертације под називом **„Ставови ученика, родитеља и професора разредне наставе према инклузивном образовању“** кандидата Јасмине Р. Радојловић сматра да је истраживање у оквиру дисертације адекватно постављено и спроведено.

Комисија сматра да докторска дисертација кандидата Јасмине Р. Радојловић, урађена под менторством проф. др Снежане Радовановић, представља оригинални научни допринос и од великог је научног и практичног значаја са аспекта сагледавања и издвајања предиктора који утичу на ставове ученика, родитеља и професора разредне наставе према инклузивном образовању.

Комисија предложи Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, да докторска дисертација под називом **„Ставови ученика, родитеља и професора разредне наставе према инклузивном образовању“** кандидата Јасмине Р. Радојловић, буде позитивно оцењена и одобрена за јавну одбрану.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Владимир Јањић, редовни професор Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Психијатрија, председник

2. Доц. др Светлана Радевић, доцент Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за ужу научну област Социјална медицина, члан

3. Доц. др Немања Ранчић, доцент Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду за ужу научну област Фармакологија, члан

У Крагујевцу, 14.07.2022. године